

**UNIVERSITEIT
GENT**

ALGEMENE INLEIDING TOT DE ARCHEOLOGIE

Prof. dr. Jean Bourgeois - Prof. dr. Philippe Crombé

HOOFDSTUK 2: GESCHIEDENIS VAN DE ARCHEOLOGIE

ARCHEOLOGIE VOOR DE RENAISSANCE

Vóór de Renaissance is er eigenlijk geen sprake van archeologie.

- * Babylonische koning Nabonidus (555-538 v.C.) en zijn dochter En-nigaldi-Nanna**
- * Grieken en Romeinen**
- * Middeleeuwen**

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

Twee grote archeologische stromingen

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee
- Antiquarisme en Noord-West-Europa

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

■ Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

- * Dilettanti
- * Verzamelen en beschrijven
- * Joachim WINCKELMANN (1717-1768)
- * *Accademia dei Lincei* te Rome
- * *The Royal Society of London* (1660)
- * *Académie des Sciences* in Parijs (1666)

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee
- eerste grote *opgravingen* in het Middellandse Zeegebied
- * Pompeii en Herculaneum, in het begin van de 18de eeuw opgegraven (Herculaneum eerst in 1709, dan systematischer in 1738, Pompeii in 1748)

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

Naples 1770

Londen 19de eeuw

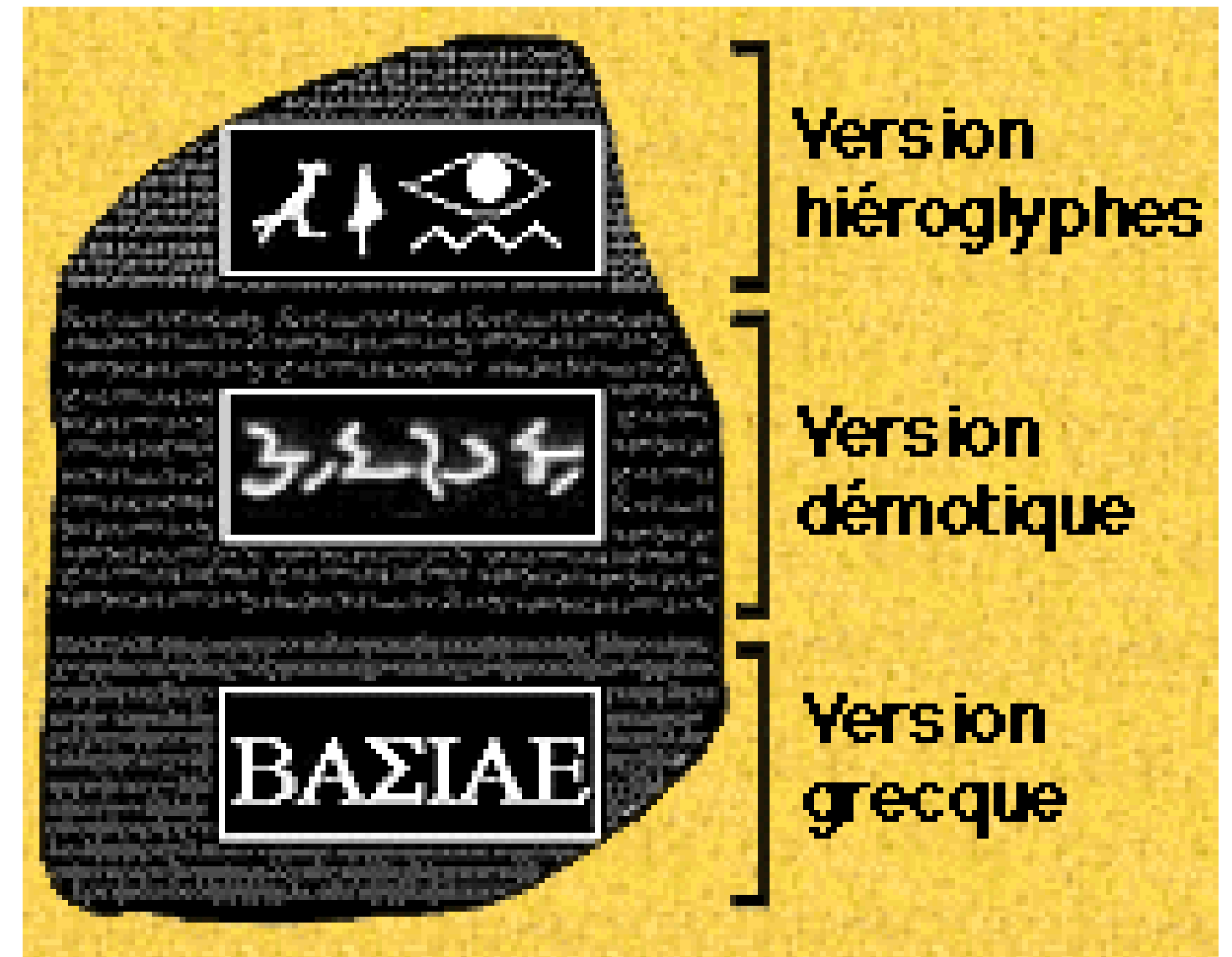
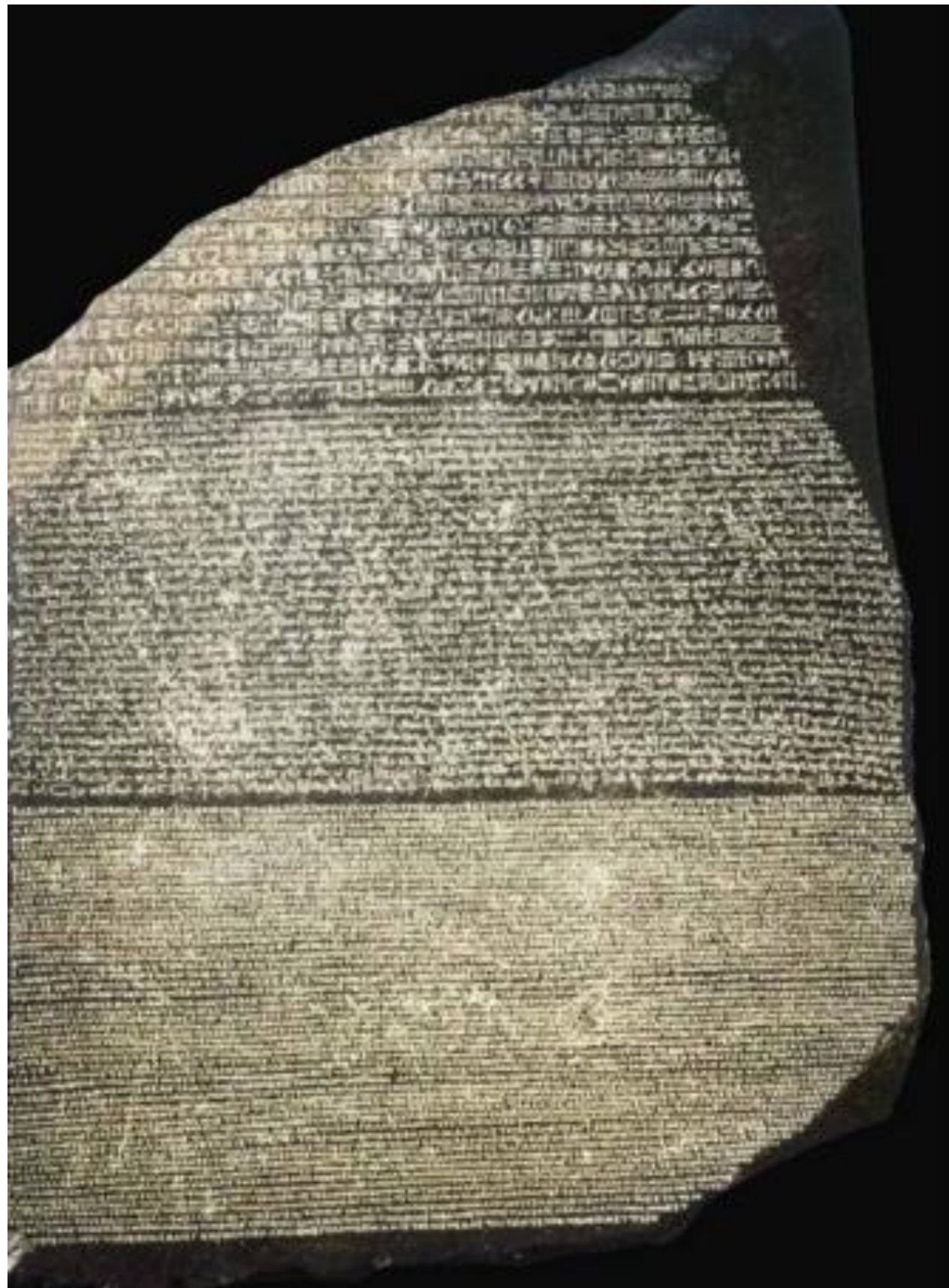

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee
- * Napoleon BONAPARTE tijdens zijn veldtocht in Egypte in 1798
- * in 1799 werd in Rosette gevonden
- * in 1822, de Franse geleerde François CHAMPOLLION (1790 - 1832) de Egyptische hiërogliefen ontcijferen

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

■ Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

De hierboven geschetste trend

(kunstgeschiedenis = archeologie, ontdekking van de grote beschaving rond het Middellandse-Zeegebied)

zal zich in de loop van de 19de en zelfs de 20ste eeuw doorzetten, o.a. door de oprichting van een hele reeks scholen (Britse, Duitse, Franse en andere scholen, ook de *Academia Belgica*) en door de oprichting van universitaire instituten voor Kunstgeschiedenis en Archeologie

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

■ Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

Archeologen als Austen Henry LAYARD (1817-1894), die in Mesopotamië actief was, Henry RAWLINSON (1810-1895), die in 1838 het spijkerschrift ontcijferde, Heinrich SCHLIEMANN (1822-1890), die Troje en de Mykeense beschaving ontdekte, William FLINDERS PETRIE (1853-1942), die in Egypte zeer actief is geweest en de veldtechnieken fundamenteel heeft aangepast, Howard CARTER (1873-1939), die het graf van Toutankh-Amon ontdekte en Arthur EVANS (1851-1941), die Knossos en de Minoïsche beschaving blootlegde, zetten deze kunsthistorische traditie voort

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

Heinrich Schliemann

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

Mykene

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

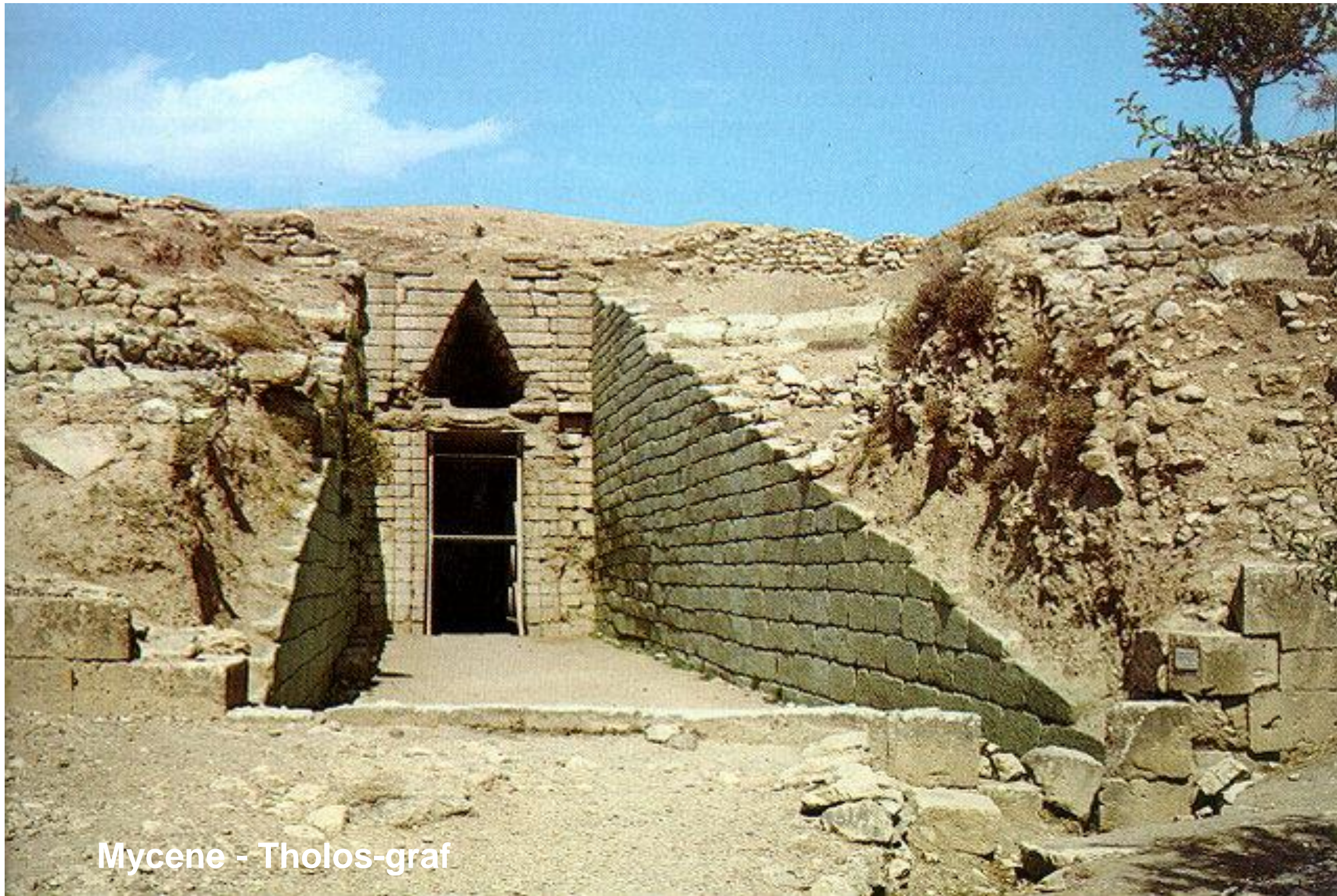

Mycene - De Leeuwenpoort

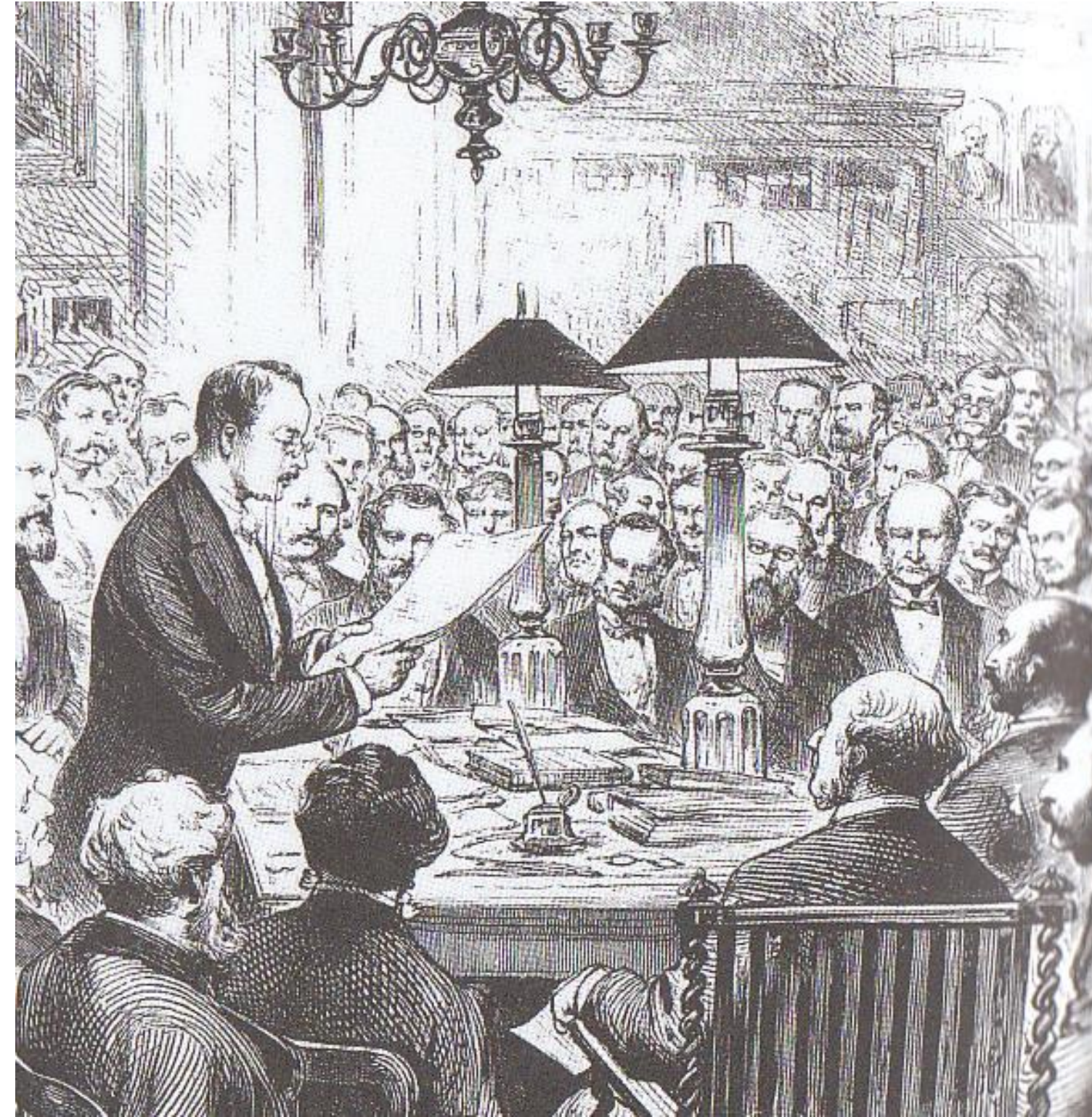
Mycene - Cyclopische muur

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

Mycene - Tholos-graf

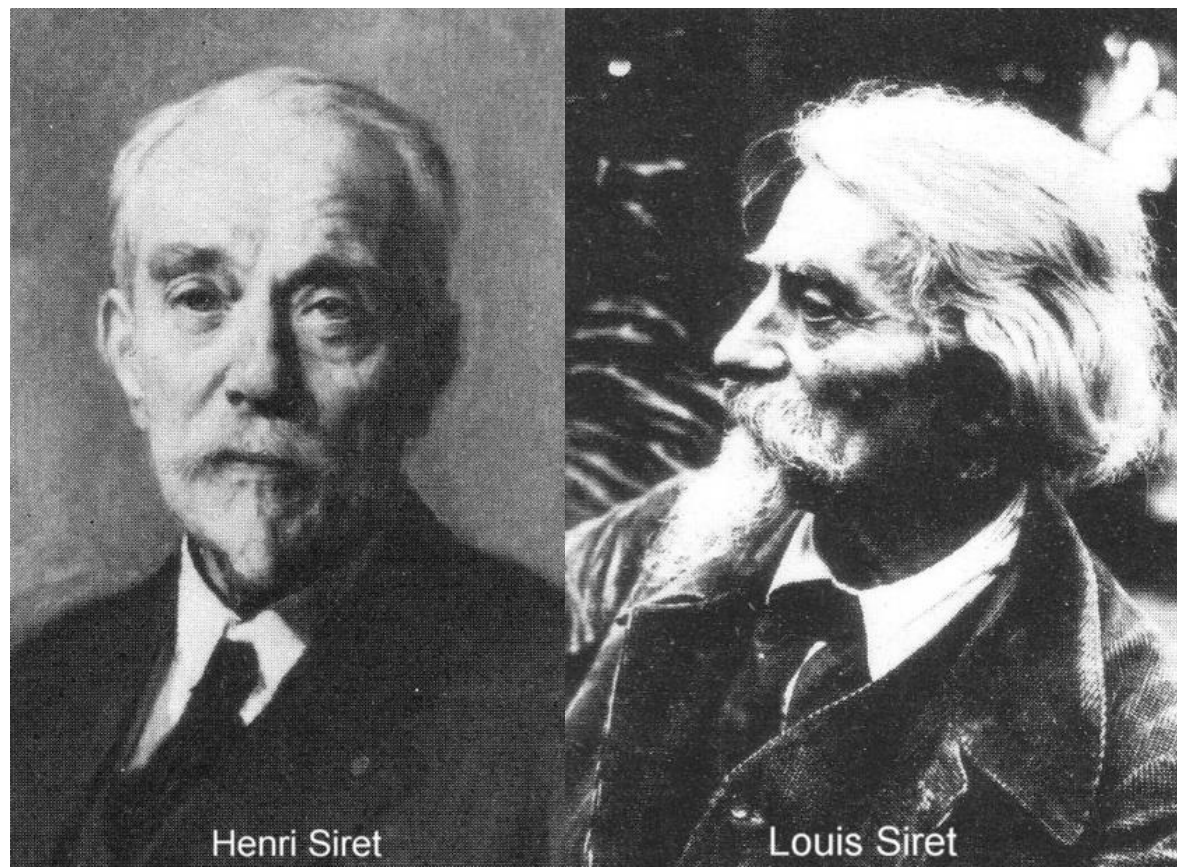
KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

■ Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

Ook minder gekende figuren zoals de Belgische gebroeders Louis en Henri SIRET, die de Spaanse Bronstijd aan het licht brachten, leverden baanbrekend werk

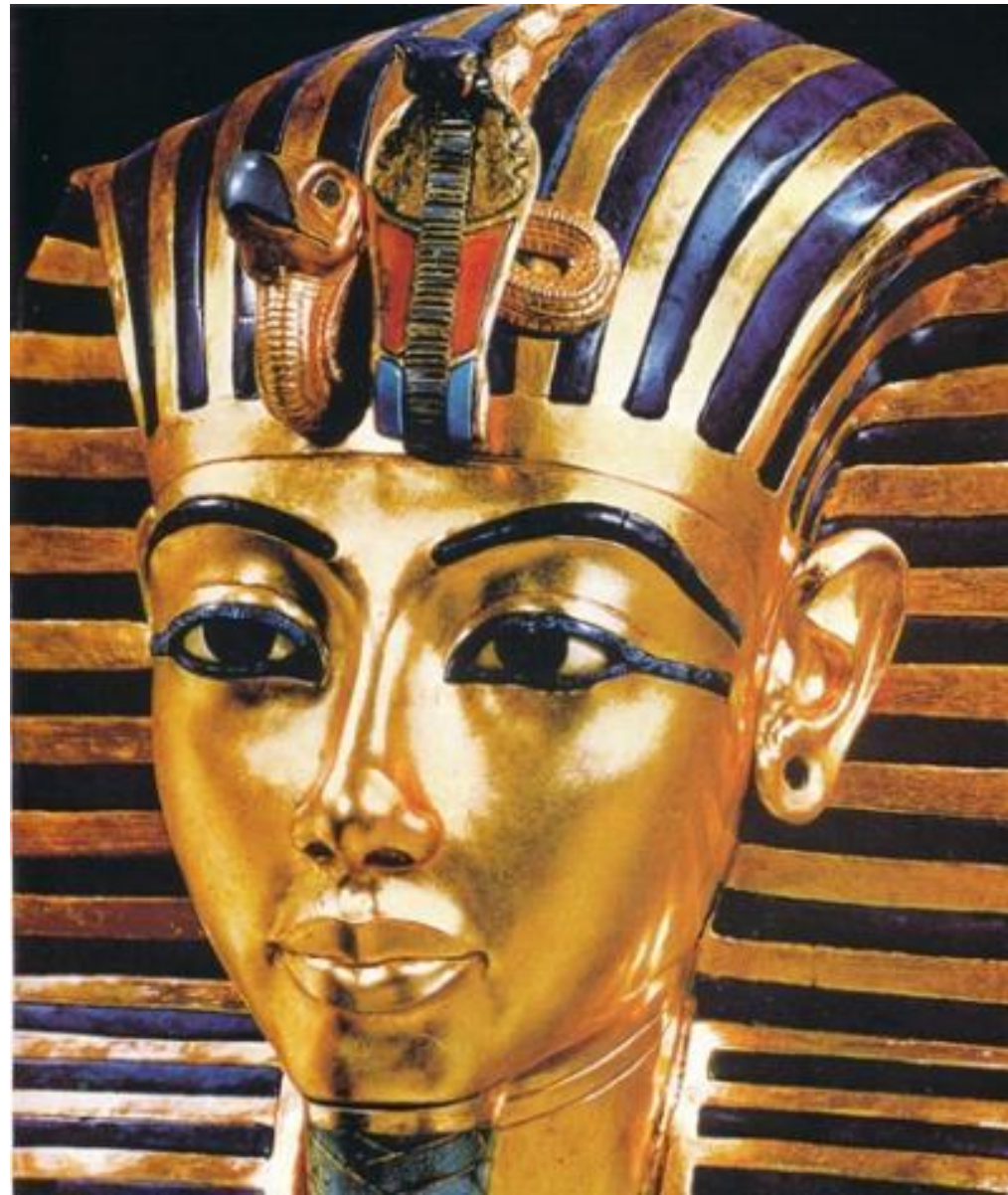
Henri Siret

Louis Siret

ARCHEOLOGIE VOOR DE 19E EEUW

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 20E EEUW

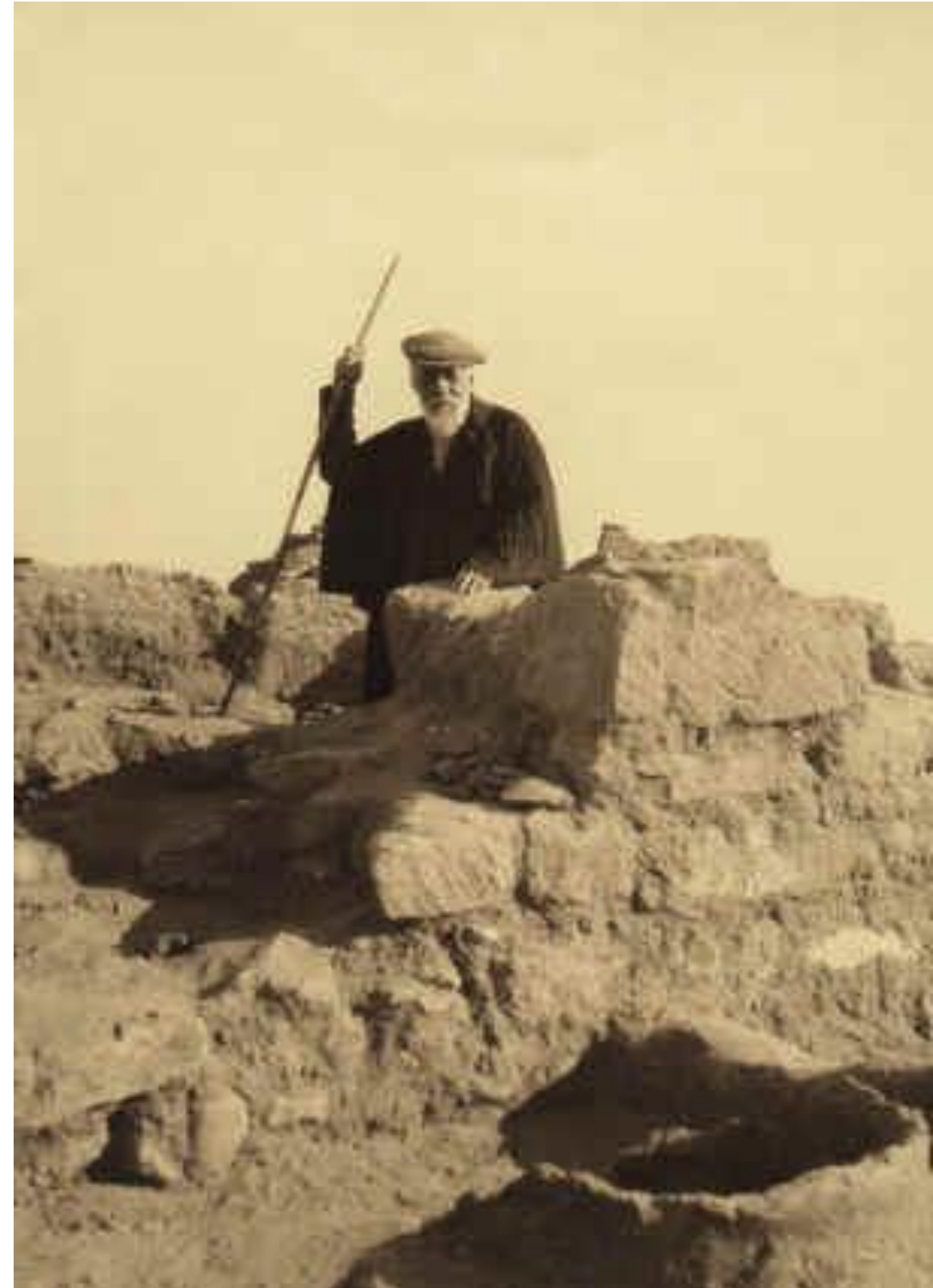
Howard Carter 1874-1939

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 20E EEUW

■ Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

* William Flinders Petrie (Egypte)

1853-1942

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

- Kunstgeschiedenis en de Middellandse Zee

Arthur Evans (Kreta)

KUNSTGESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE IN DE 19E EEUW

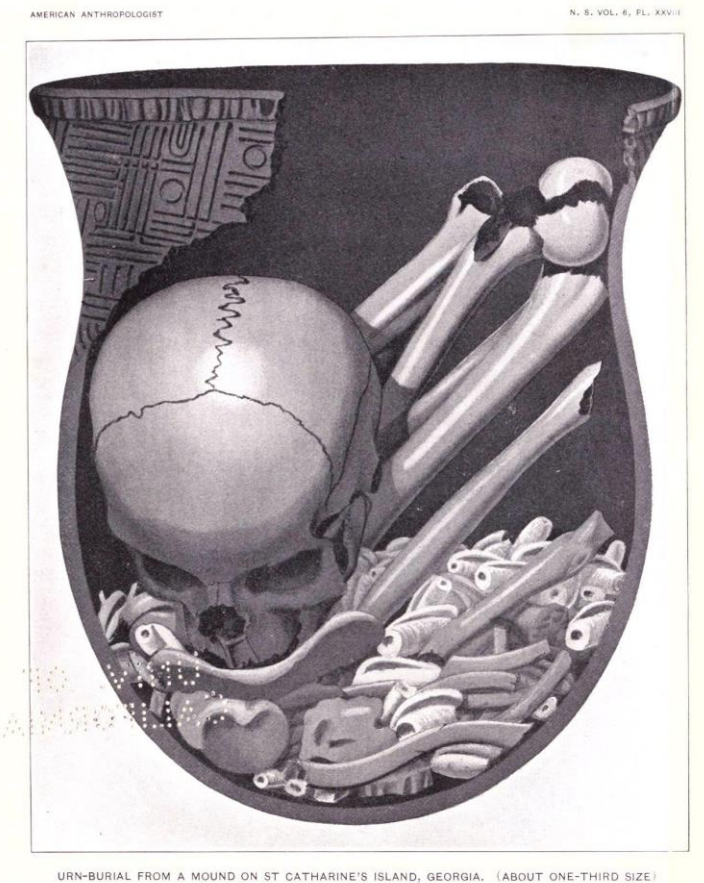

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

■ Antiquarisme en Noord-West-Europa

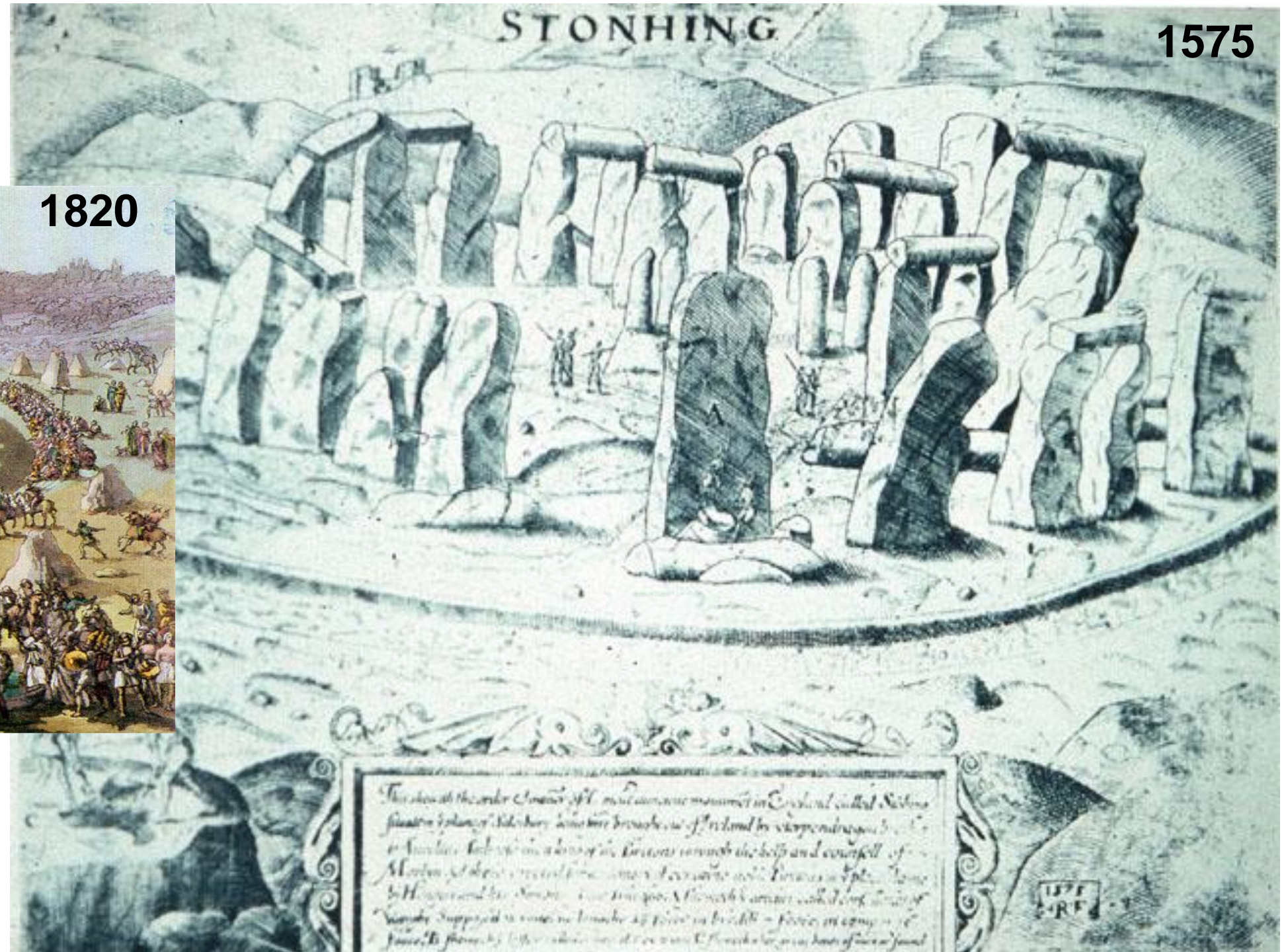
Engeland

- 1533 *koninklijke oudheidkundige*: John LELAND (1506-1552).
- In de 17de eeuw komt er iets nieuws bij: het veldonderzoek. Men gaat nu meer het terrein op en zal zelfs opgravingen ondernemen. John AUBREY (1626-1697) en vooral William STUCKELEY (1687-1765), die hun naam hebben verbonden aan Stonehenge, zijn daar goede voorbeelden van. In het begin van de 18de eeuw werd tenslotte de zeer bekende *Society of Antiquaries* (1718) opgericht.

ANTIQUARISME VOOR DE 19E EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

Stuckeley

John Aubrey

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

■ Antiquarisme en Noord-West-Europa

Scandinavië

– In Scandinavië kende de archeologie in de 16de-18de eeuw een sterk vergelijkbare ontwikkeling.

* Johannes BUREUS (1568-1652)

* Ole WORM (1588-1654) *Museum Wormianum*

– In 1662 werd aan de Universiteit van Uppsala de eerste leerstoel voor oudheidkunde opgericht.

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

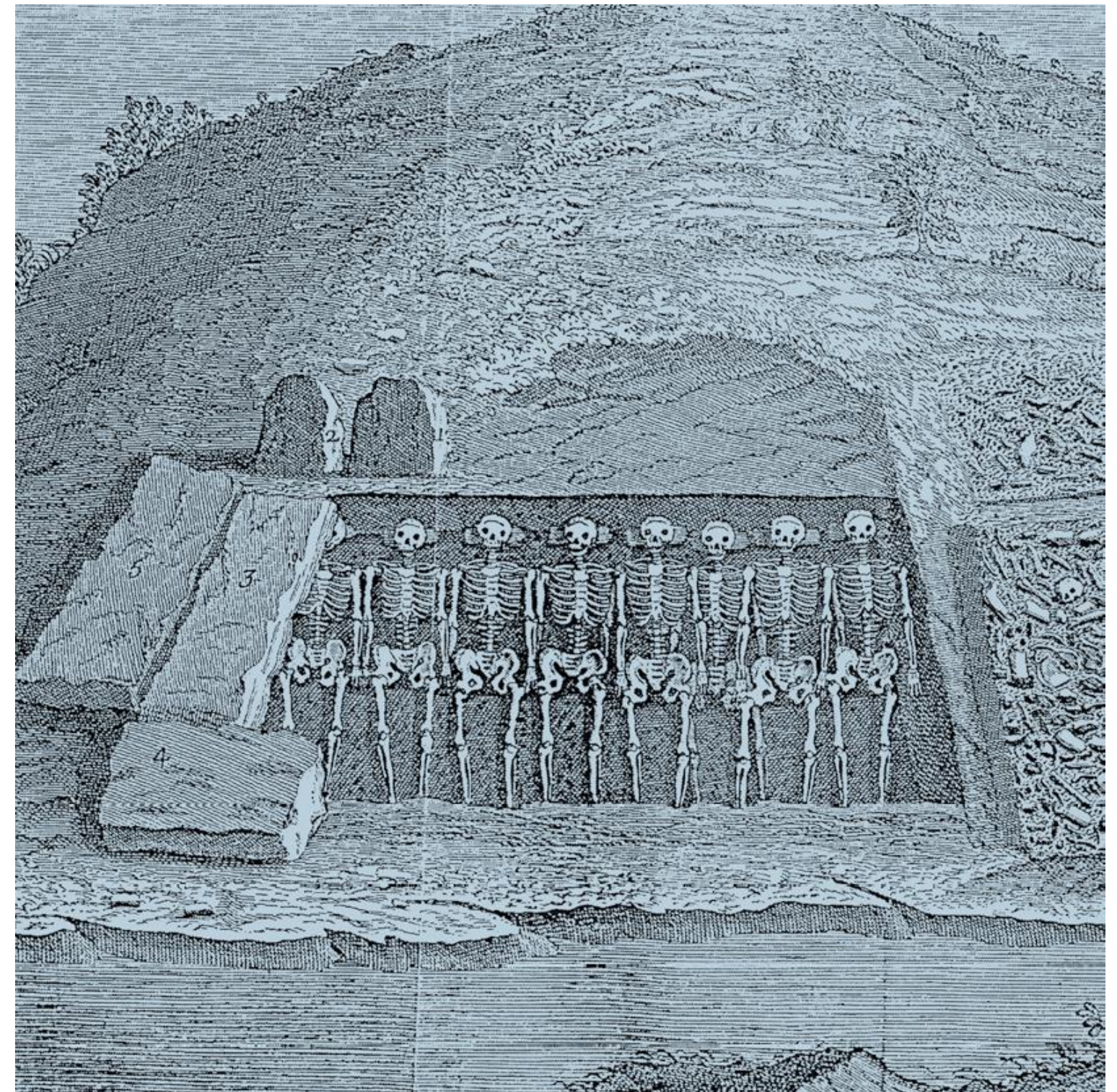
- Antiquarisme en Noord-West-Europa

- Museum Wormianum

■ Antiquarisme en Noord-West-Europa

- Frankrijk
 - In Frankrijk was de aandacht voor de mediterrane wereld wel groter, maar ook hier en daar kan melding gemaakt worden van interessante ontwikkelingen in de nationale archeologie.
 - Het onderzoek van het megalithische graf van Cocherel en van het graf van Childeric in Doornik, in de 17de eeuw, zijn daar voorbeelden van.
 - NAPOLEON III, die tal van onderzoeken liet verrichten naar kampen die C. Julius Caesar tijdens zijn verovering van Gallië zou hebben ingezicht en die ook de *Direction des Monuments Historiques* oprichtte, zette deze traditie verder in de 19de eeuw.

ANTIQUARISME VOOR DE 19DE EEUW

1653: ontdekking van graf van Childéric, in de Saint-Brice kerk (Doornik), gepubliceerd door **Jean-Jacques Chiflet** (1655. *Anastasis Childerici I Francorum regis, siue thesaurus sepulchralis tornaci neruiorum effossus, & commentario illustratus*

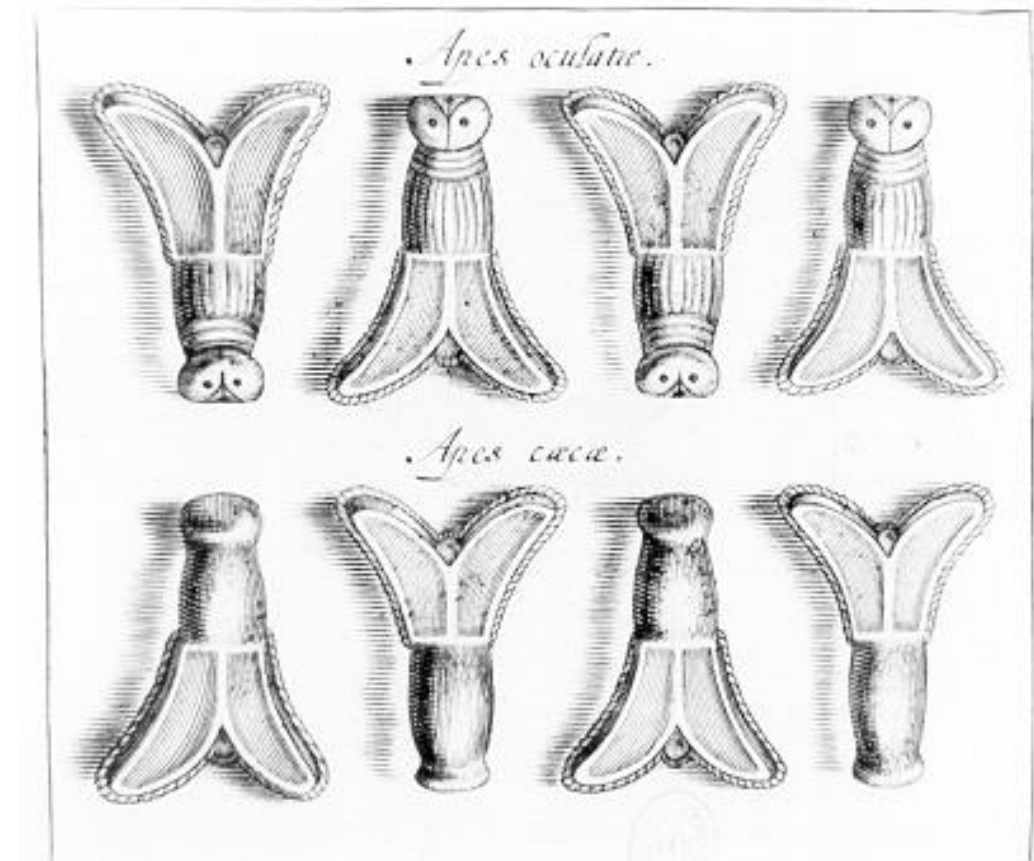
ANASTASIS
CHILDERICI I.
FRANCORVM REGIS,

SIVE
THESAVRVS SEPVLCHRALIS
Tornaci Neruiorum effossus, & Commen-
tario illustratus.

A V C T O R E
IOANNE IACOBO CHIFLETIO, Equite, Regio Archiatro-
rum Comite, & Archiducali Medico primario.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI
M. DC. LV.

ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa
- Keizer Napoleon III: Camps à César

ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa
- Carnac (Bretagne)

ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa

- Gavrinis (Bretagne)

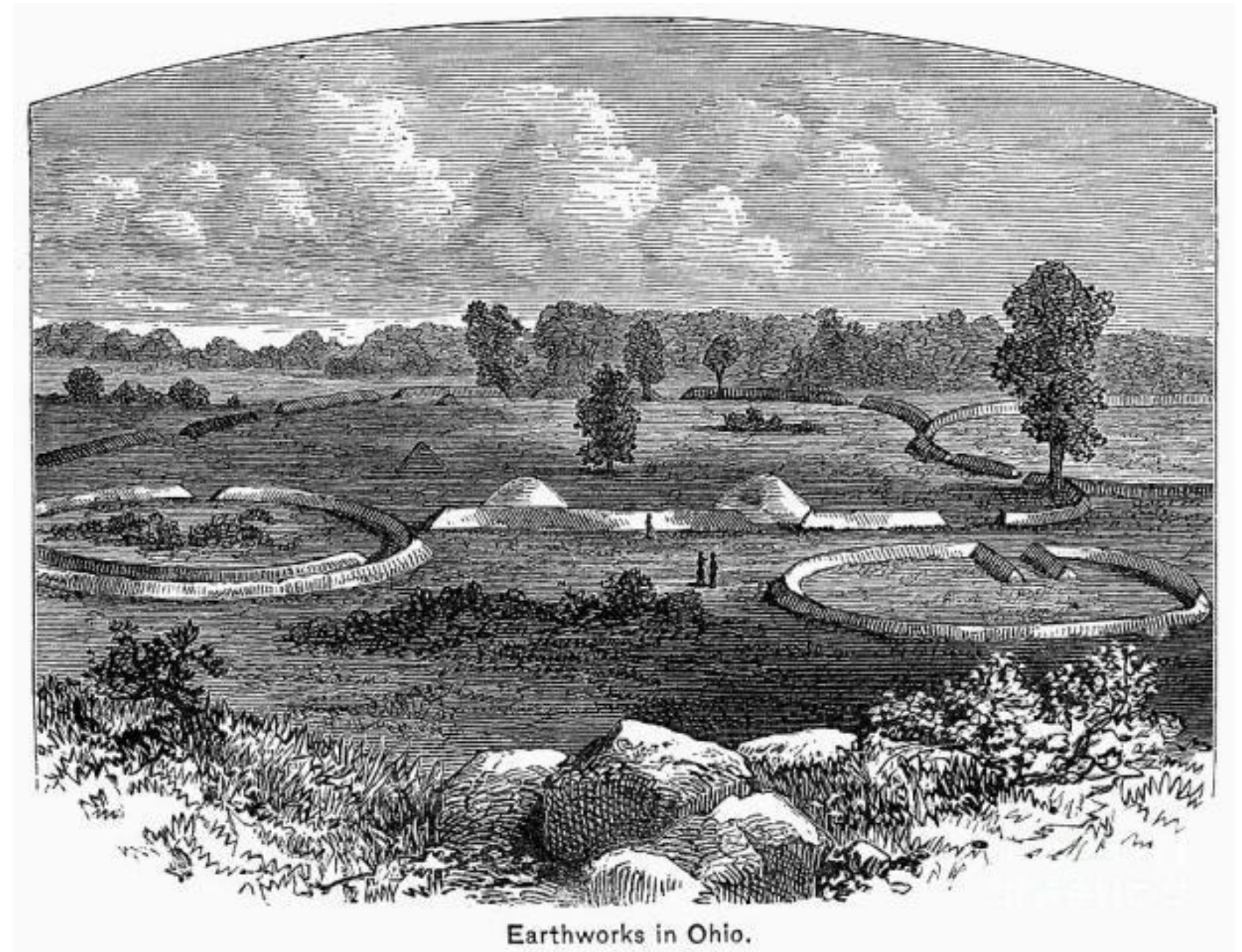
ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa
- Amerika
- Palenque

ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa
- Mound builders

Earthworks in Ohio.

ANTIQUARISME IN DE 19DE EEUW

- Antiquarisme en Noord-West-Europa
- Mound builders

DE 19DE EEUW

Drieperioden-systeem en typologie

Geologie

DE 19DE EEUW

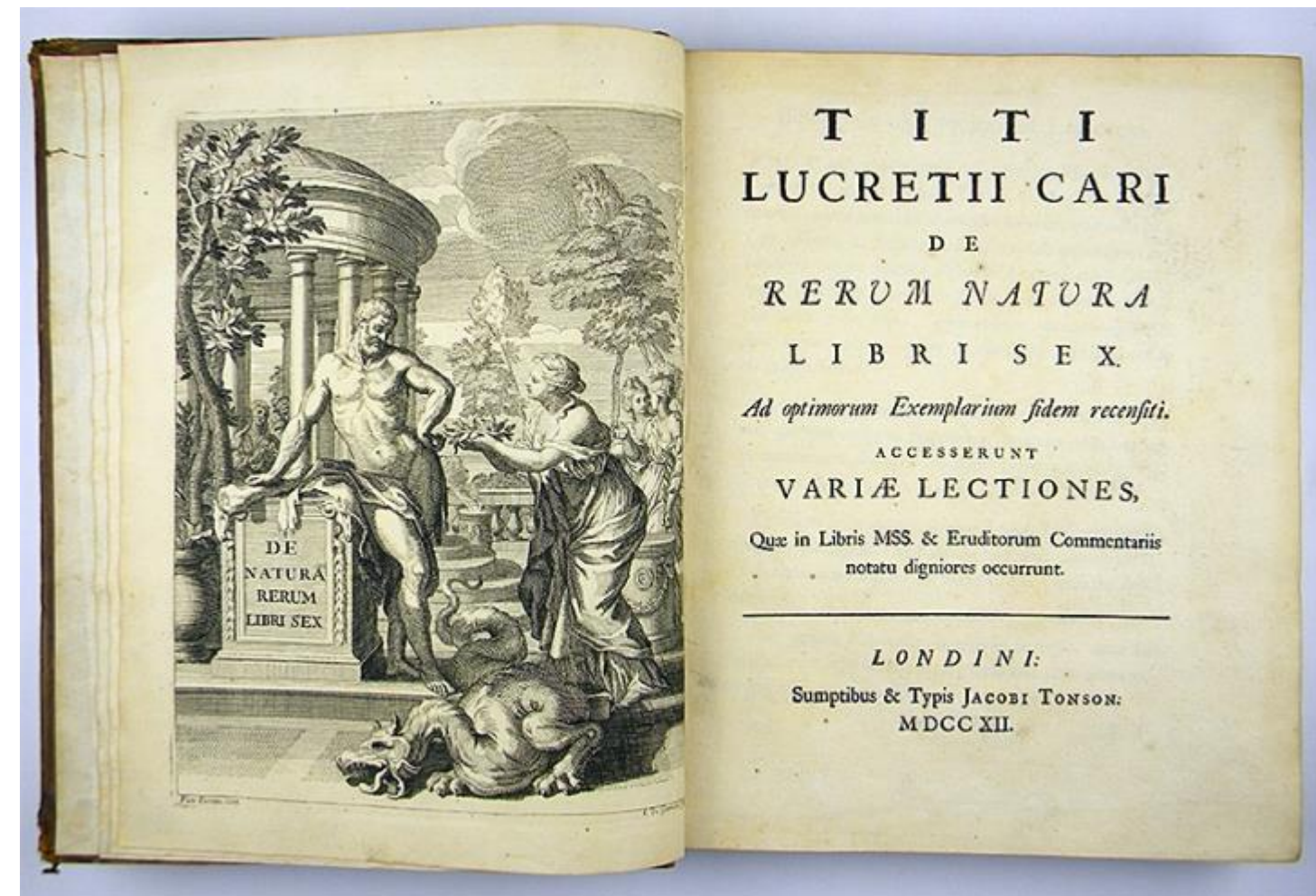
Drieperioden-systeem en typologie

Oudheid : een gouden, een zilveren, een bronzen en een ijzeren tijdperk

! evolutie regressief, van goed naar slecht

In de 19de eeuw werd het drieperioden-systeem uitgedacht.

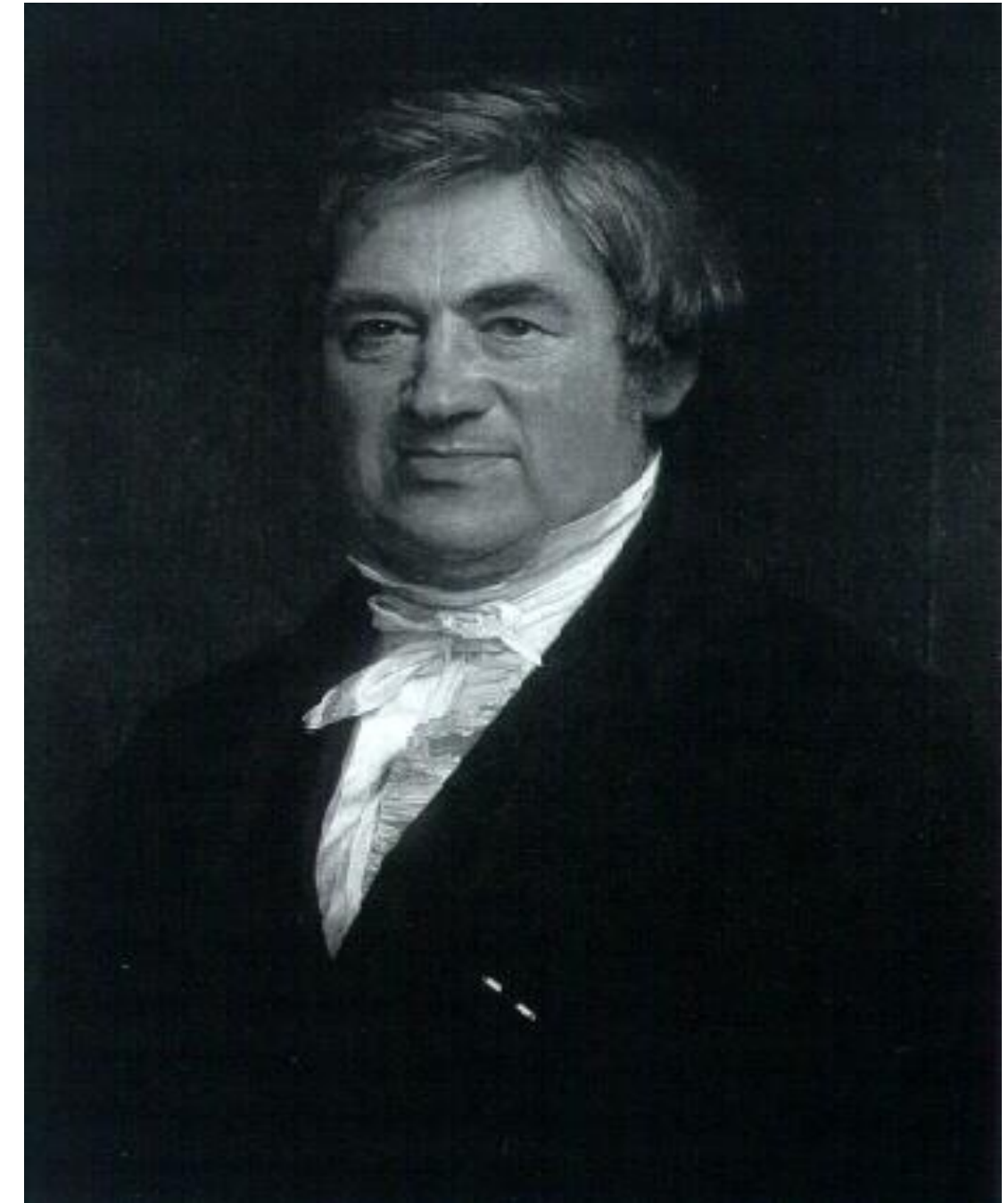
! ontwikkeling progressief

DE 19DE EEUW

Drieperioden-systeem en typologie

Christian Jens THOMSEN,
conservator aan het
Nationaal Museum van Kopenhagen
(1788-1865)

Drieperioden-systeem en typologie

Vandaag wordt het drieperioden-systeem niet echt meer in twijfel getrokken. Het vertrekt eigenlijk van twee veronderstellingen, nl. enerzijds dat de bewerking van steen, brons en later ijzer steeds meer technische kennis vereist en anderzijds dat de geschiedenis van de mens een gestadige groei van technologische kennis laat zien, van eenvoudig naar complex. Dit beeld van technologische ontwikkeling is vrij typerend voor de 19de-eeuw, zelf een tijd van industriële ontplooiing.

DE 19DE EEUW

Drieperioden-systeem en typologie

Jens J. Asmussen Worsaae,
conservator aan het Nationaal Museum
van Kopenhagen (1821-1885)

Drieperioden-systeem en typologie

Vertrekkend van dezelfde beginselen legde de Zweedse archeoloog Oscar MONTELIUS (1843-1921) de basis van de typologie -het rangschikken van artefacten of voorwerpen in een chronologische sequentie. Volgens hem maken artefacten een wetmatige en herkenbare ontwikkeling door wat vorm, productietechniek en andere kenmerken aangaat

O. Montelius
(1843 - 1921)

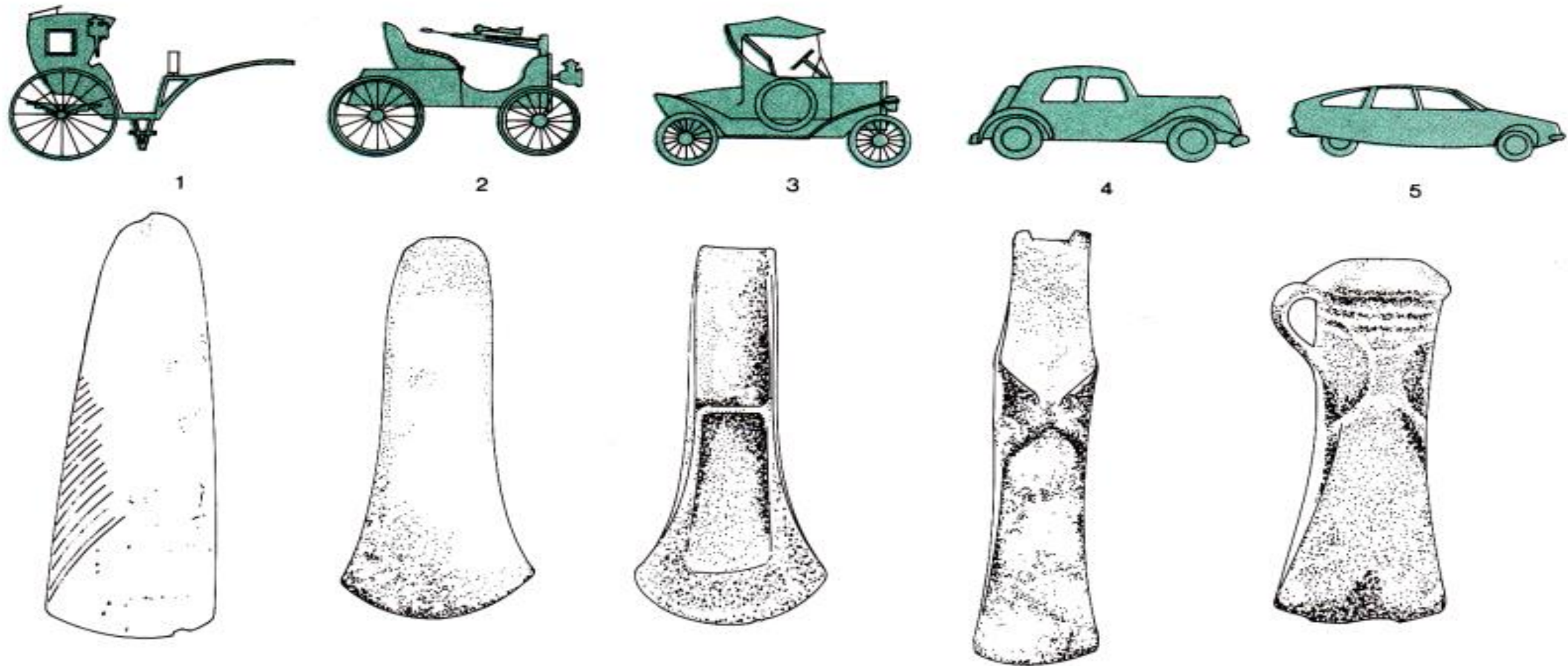
DE 19DE EEUW

Drieperioden-systeem en typologie

DE 19DE EEUW

Drieperioden-systeem en typologie

DE 19DE EEUW

Geologie

Reeds in de 18de eeuw hadden verschillende geleerden gesteld dat de geschiedenis van de mens veel ouder was dan de bijbelse leer liet uitschijnen. In 1658 was de aartsbisschop Usscher, via een berekening op basis van het Oude Testament gekomen tot het besluit dat de schepping van de mens geschiedde op 25 oktober 4004 vóór Christus. Tegen deze leer ingaan was in de 18de, maar ook in de 19de eeuw geen gemakkelijke zaak.

DE 19DE EEUW

Geologie

DE 19DE EEUW

Geologie

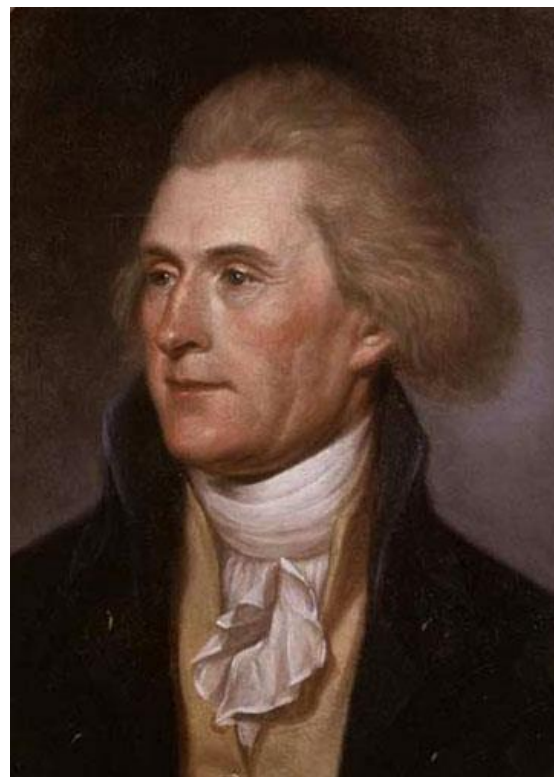
De geologie, die zich reeds in de 18de eeuw tot een echte wetenschap ontwikkelde bekeek het verleden vanuit een nieuw oogpunt. In 1785 publiceerde de Schotse geoloog James **HUTTON** (1726-1797) zijn *Theory of the Earth*, waarin de principes van de stratigrafie en de ouderdom van de aarde vastgesteld werden. Nog meer dan Hutton is Charles **LYELL** (1797-1875) de grondlegger van de moderne geologie.

Twee uitgangspunten van de geologie zullen in de archeologie toegepast worden en fundamentele gevolgen hebben. Enerzijds is er de **stratigrafie**, anderzijds het principe van de **context**.

DE 19DE EEUW

Geologie

Thomas Jefferson
(1743 – 1826)

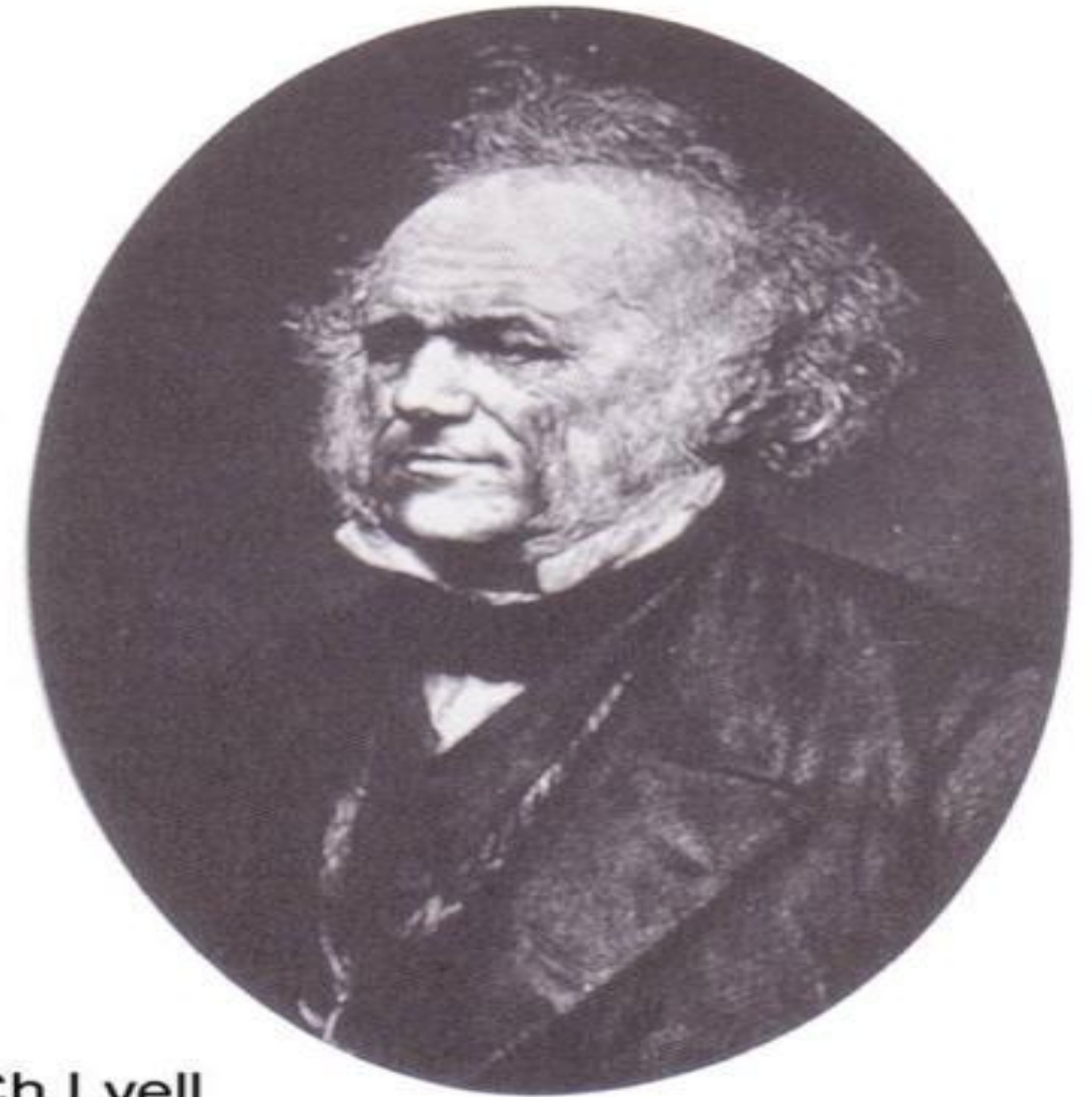

DE 19DE EEUW

Geologie

James HUTTON

Ch. Lyell

DE 19DE EEUW

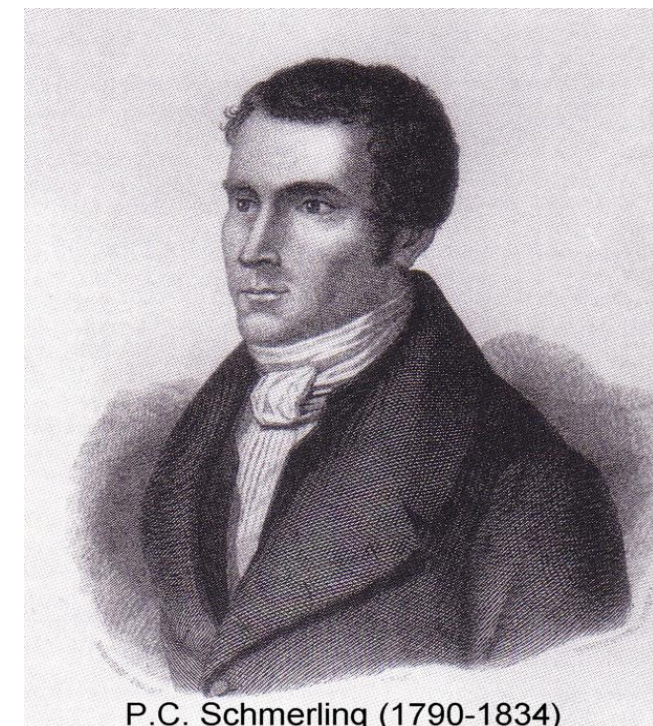
Geologie

Georges Cuvier
1769-1832

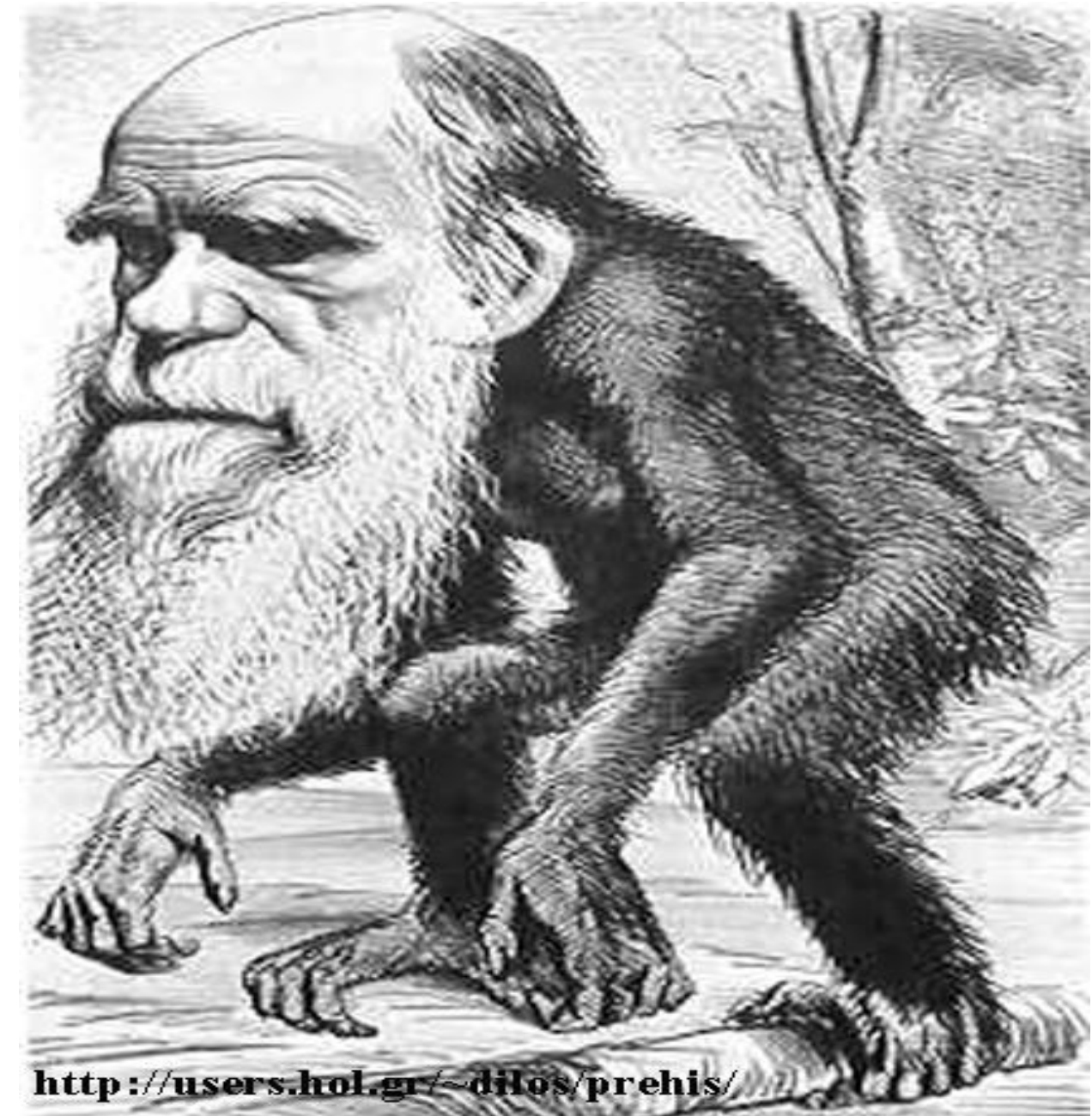
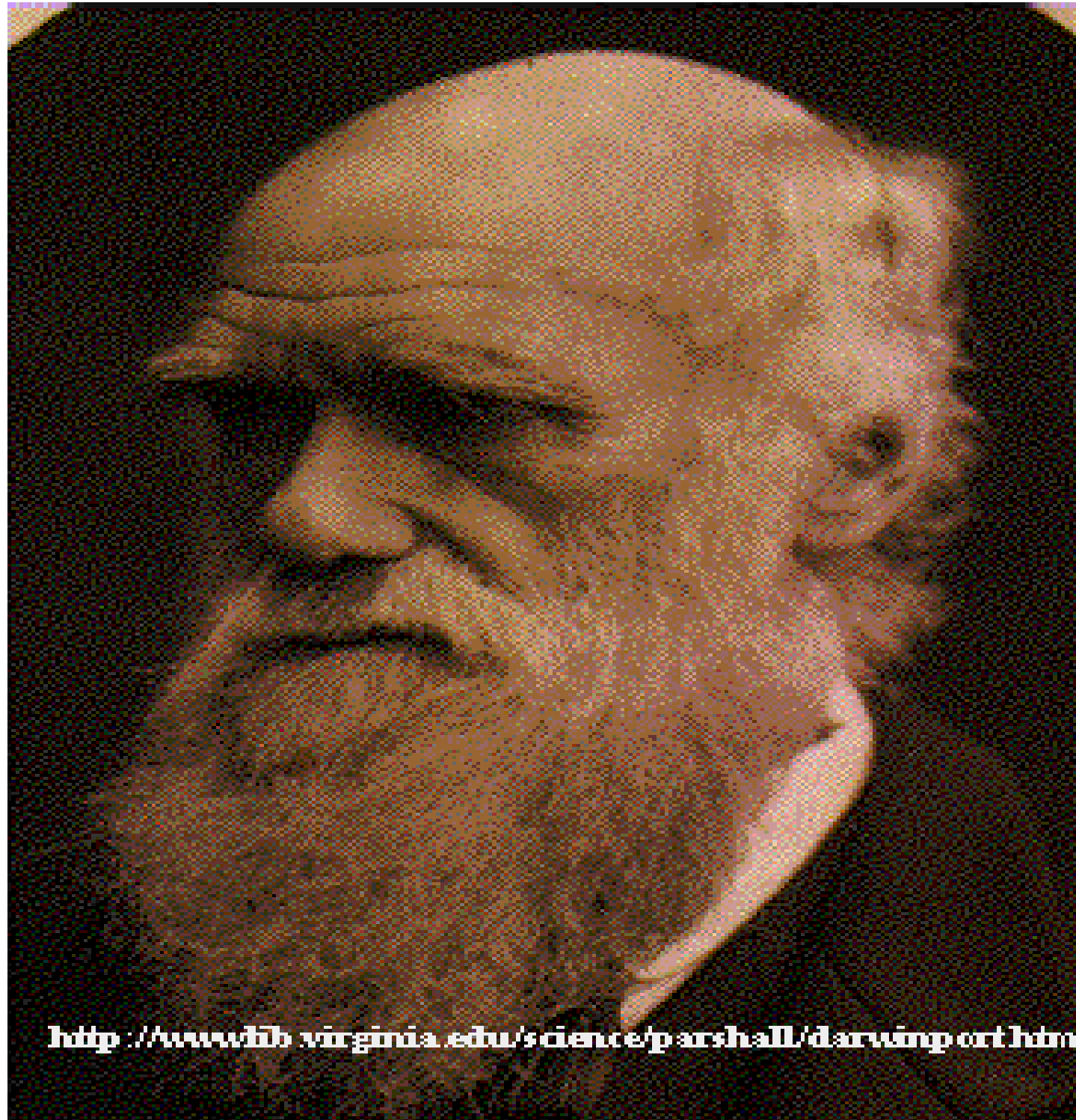
Jacques Boucher de Crèvercoeur de Perthes
1788-1868

P.C. Schmerling
1791-1836

DE 19DE EEUW

Geologie

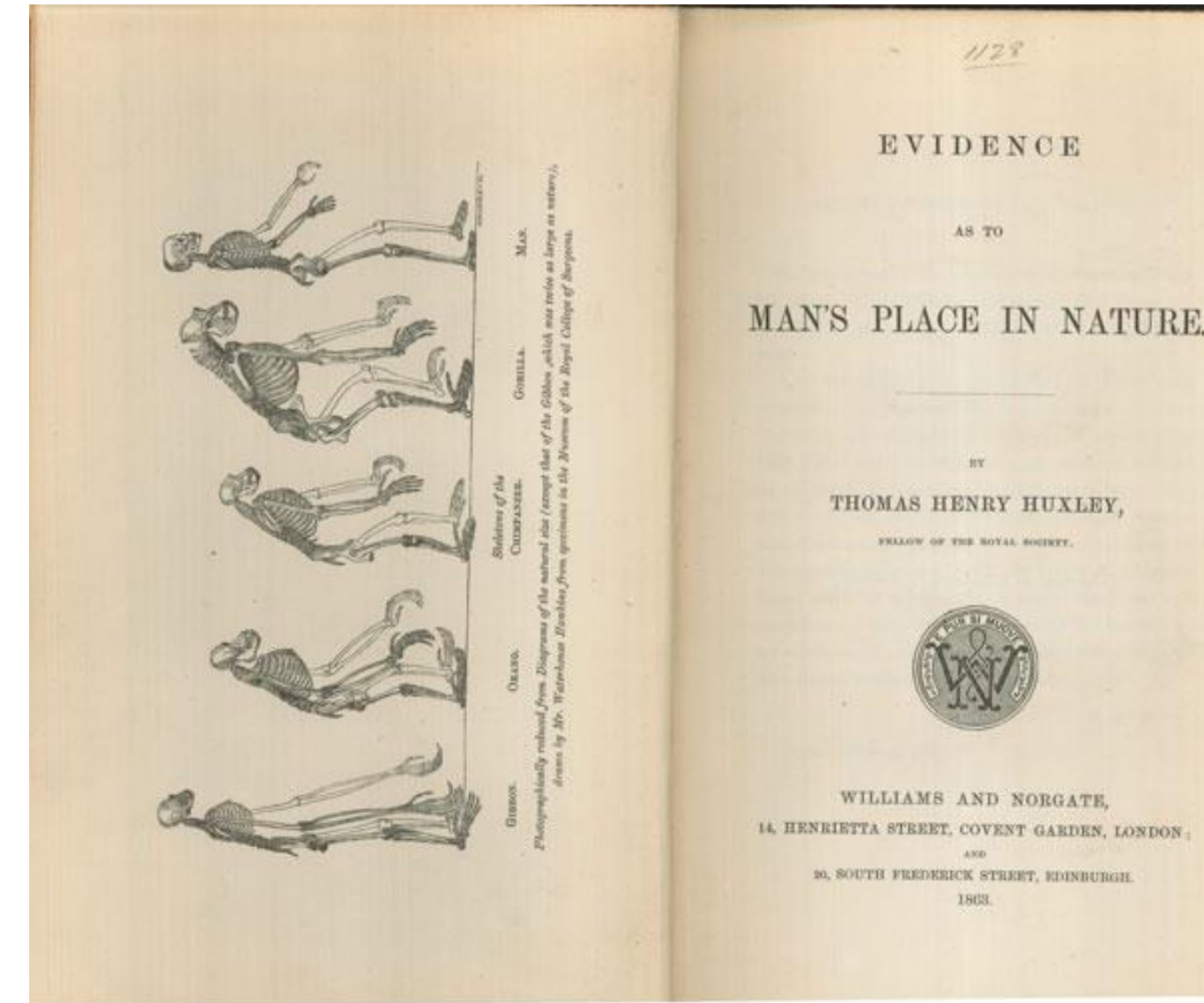
Charles Darwin

DE 19DE EEUW

Geologie

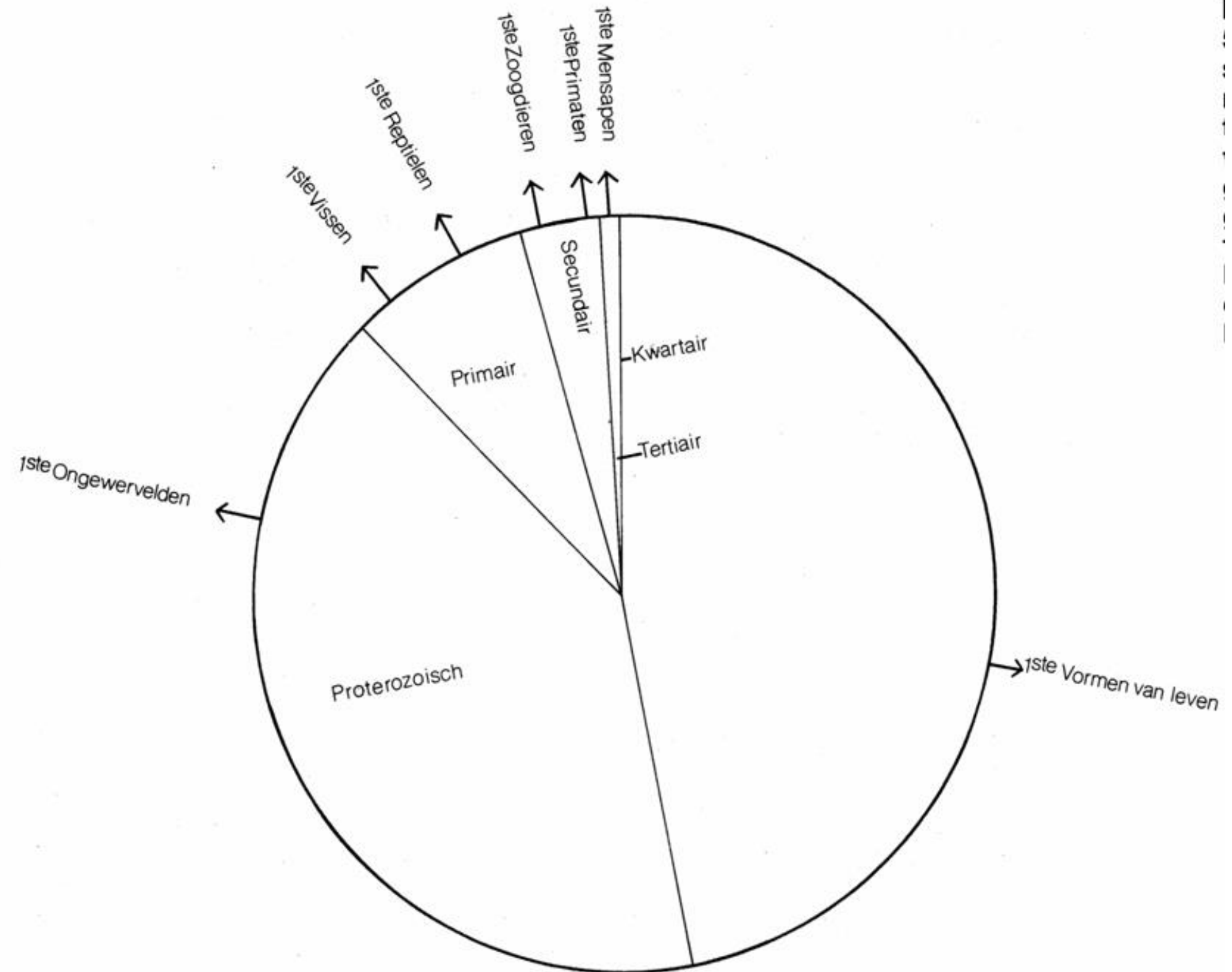
The Origin of Species
(Ch. Darwin) 1859

Man's place in nature
(T.H. Huxley) 1863

DE 19DE EEUW

Geologie

DE 20STE EEUW

De eerste helft van de 20ste eeuw kenmerkt zich door zijn cultuurhistorische aanpak: men wil geschiedenis schrijven, zoals historici dat doen met teksten, maar deze keer met materiële sporen en resten

Twee begrippen zullen een belangrijke plaats innemen: de **cultuur** (het klasseren en groeperen van artefacten) en het **diffusionisme** (het mechanisme volgens hetwelk culturele veranderingen zich doorzetten)